

Szczegółowe kryteria oceniania z języka polskiego w Szkole Podstawowej Sportowej w Mysłowicach w klasie VIII

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- rozpoznaje komunikat będący informacją, komentarzem czy oceną,
- wybiera potrzebne informacje z tekstu,
- identyfikuje językowe i pozajęzykowe środki wyrazu,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich;
- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, rozpoznaje sens przenośny utworu,
- płynnie czyta różne teksty, uwzględniając zasady interpunkcji, prawidłowego akcentowania i intonacji,
- zadaje pytania dotyczące przeczytanego utworu,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- wymienia podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- zna elementy konstrukcji świata przedstawionego w utworze,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- zna terminy *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- zna pojęcie *legenda*, *podanie*, *przypowieść*, *dziennik*, *pamiętnik*, *nowela*,
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- odwołując się do własnego doświadczenia, podaje możliwe motywy postępowania bohatera,
- z pomocą nauczyciela korzysta ze słowników,
- świadomie wybiera programy telewizyjne, gry komputerowe;
- buduje wypowiedź zgodną z tematem,
- dostrzega zależność między modulacją głosu a sensem wypowiedzi,
- z pomocą nauczyciela formułuje argumenty odpowiednie do tezy,
- wypowiada swoje zdanie w dyskusji,
- opisuje postaci, przedmioty, krajobraz, podejmuje próbę opisu sytuacji,
- streszcza tekst publicystyczny,
- gromadzi słownictwo oceniające postać
- mówi o swoich uczuciach,
- wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego lub prozatorskiego;
- tworzy plan wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem z pomocą nauczyciela
- zna podstawowe zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- w opisie dzieła sztuki uwzględnia treści symboliczne,
- pisze opowiadanie twórcze korzystając z pomocy nauczyciela
- podejmuje próbę charakteryzowania postaci literackiej, mówi o przeżyciach bohatera,
- z pomocą nauczyciela redaguje wypowiedź, w której formułuje logiczne argumenty,
- opisuje swój wygląd, zainteresowania, postępowanie, omawia swoje przeżycia,
- redaguje kartkę z dziennika, pamiętnika,
- wypowiada się na temat książki, filmu, przedstawienia,
- streszcza tekst literacki;
- stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (zna podstawowe zasady poprawnej wymowy, mechanizmy powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń wyrazowych),
- słowotwórstwa i słownictwa (zna rodzaje formantów; rozpoznaje podstawę słowotwórczą w wyrazach złożonych; dobiera pary antonimów; wzbogaca wypowiedź, stosując związki frazeologiczne; rozumie pojęcia *treść* i *zakres* wyrazu; zna różnicę między wyrazem abstrakcyjnym a konkretnym),
- fleksji (zna pojęcie *temat* i *końcówka*; wskazuje bezokoliczniki oraz formy zakończone na *-no*, *-to*; wie, jak się tworzy imiesłów),
- składni (rozpoznaje wypowiedzenie zawierające podmiot i zdanie bezpodmiotowe; wskazuje zdanie pojedyncze i złożone, równoważniki zdań, zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, mowę zależną i niezależną),
- rozpoznaje w tekście wyrazy zapożyczone i neologizmy.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- jako uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów oraz podejmuje próby aktywnego w niej uczestnictwa,
- dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną
- posługuje się informacjami z wysłuchanego tekstu, m.in. z wywiadu,
- dostrzega funkcję językowych i pozajęzykowych środków wyrazu w danej sytuacji komunikacyjnej,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu;
- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- próbuje interpretować głosowo czytany tekst,
- określa temat przeczytanego utworu,
- wyszukuje cytaty na zadany temat w dłuższej lekturze,
- identyfikuje utwory o cechach satyry,
- wskazuje i nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- rozpoznaje układy rymów,
- wymienia cechy trenu, legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- odróżnia bezpośrednią i pośrednią charakterystykę postaci w tekście,
- zna budowę noweli,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- nazywa motywy postępowania bohatera,
- korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,
- zna cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- zna sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- rozpoznaje w tekście informację, komentarz i opinię,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- próbuje wyjaśnić elementy symboliczne dzieła malarskiego,
- korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartości poznawcze, kulturalne, etyczne,
- dostrzega cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;

- buduje wypowiedź zgodną z tematem, starając się zachować poprawność kompozycyjną i językową,
  - dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
  - podejmuje próby wygłoszenia przemówienia,
  - uczestniczy w dyskusji, zajmując własne stanowisko i reagując na argumenty dyskutantów,
  - tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu i sytuacji,
  - podejmuje próbę charakterystyki postaci i autocharakterystyki,
  - przygotowuje się do wywiadu (stawia pytania i formułuje możliwe odpowiedzi),
  - wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,
  - dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
  - w wygłaszanym z pamięci tekście podkreśla głosowo najważniejsze treści utworu,
  - uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji lub wypowiedzi kolegów;
  - samodzielnie tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
  - redaguje tekst zgodny z tematem, ze szczególnym uwzględnieniem zasad logicznej kompozycji,
  - stosuje akapity,
  - stara się stosować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
  - tworzy tekst reklamowy, informacyjny lub o charakterze instrukcji,
  - uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu jego powstania,
  - podejmuje próbę wyjaśnienia w opisie dzieła plastycznego symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
  - charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, opisując jej przeżycia wewnętrzne,
  - przedstawia logiczne argumenty w rozprawce na temat lektury,
  - próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny na podstawie lektury lub sytuacji życiowej,
  - pisze wypowiedź na temat książki, filmu, przedstawienia,
  - relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
  - redaguje dedykację, regulamin;
  - stosuje wiedzę językową w zakresie:
    - fonetyki (jako użytkownik języka odwołuje się do elementarnej wiedzy z zakresu fonetyki oraz zasad poprawnej wymowy),
    - słowotwórstwa i słownictwa (zna funkcję formantów słowotwórczych i rozpoznaje w tekście funkcję wyrazów zdrobniających, zgrubiających oraz nacechowanych emocjonalnie; używa w tekście własnym antonimów i poznanych związków frazeologicznych; definiuje pojęcia *treść* i *zakres* wyrazu; odróżnia wyrazy abstrakcyjne od konkretnych),
    - fleksji (oddziela temat od końcówki w wyrazach odmiennych; wskazuje w tekście nieosobowe formy czasownika; rozpoznaje i tworzy imiesłowy),
    - składni (rozpoznaje w zdaniach podmiot w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; rozpoznaje zdanie złożone podrzędnie podmiotowe i orzecznikowe; klasyfikuje zdania pojedyncze i złożone oraz równoważniki zdań; zna funkcję składniową różnych części mowy),
    - dostrzega przydatność wyrazów zapożyczonych oraz neologizmów w tekście.
- Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:**
- jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
  - porównuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi, odróżnia informację od

komentarza i oceny,

- analizuje treści wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji;
- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- interpretuje głosowo czytany tekst,
- samodzielnie określa temat utworu,
- posługuje się wyszukаныmi cytataми na zadany temat w dłuższej lekturze,
- dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji, m.in. na temat miejscowych zabytków architektonicznych, obyczajów i typowych elementów krajobrazu,
- nazywa środki artystyczne i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- wyróżnia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wskazuje cechy gatunkowe legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- rozumie funkcję szyku przestawnego w tekście,
- wskazuje na związek treści dzieła i okoliczności jego powstania z biografią autora,
- rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- rozróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- omawia budowę noweli (ze szczególnym uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty) oraz dramatu,
- uzasadnia działania bohatera literackiego,
- wykorzystuje informacje zawarte w słowniku poprawnej polszczyzny i słowniku frazeologicznym,
- wskazuje cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania
- omawia funkcję ilustracji, podejmuje próbę interpretacji dzieła malarskiego,
- omawia cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;
- podejmuje próby oddania sensu wypowiedzi przez odpowiednią modulację głosu,
- porządkuje argumenty według ich ważności,
- wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- tworzy opis spełniający funkcję użytkową, artystyczną i reklamową,
- odróżnia informację od komentarza,
- streszcza tekst publicystyczny według przygotowanego wcześniej planu,
- charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną,
- układa autocharakterystykę,
- przeprowadza krótki wywiad z postacią fikcyjną,
- mówi o swoich uczuciach w sytuacji konfliktowej i symulowanej,
- reaguje na brutalność słowną i manipulację językową;
- tworzy logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji, komentarza,
- w opisie dzieła sztuki posługuje się informacją o czasie jego powstania,
- opisuje dzieło plastyczne ze szczególnym uwzględnieniem symbolicznego sensu barw, przedmiotów, usytuowania postaci,

- redagując opowiadanie twórcze, stara się odwołać do realiów epoki, w której się rozgrywa akcja utworu,
- charakteryzuje postać literacką, stosuje opis jej przeżyć wewnętrznych i wyjaśnia motyw postępowania bohatera,
- stosując odpowiednie słownictwo, redaguje rozprawkę na tematy związane z lekturą, autocharakterystykę, list oficjalny, kartkę z pamiętnika (dziennika), sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, streszczenie,
- omawia pisemnie książkę, film, przedstawienie;
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (jako użytkownik języka wykorzystuje wiedzę z zakresu fonetyki; stara się stosować zasady poprawnej wymowy),
  - słowotwórstwa i słownictwa (określa funkcje formantów słowotwórczych; stara się poprawnie zapisywać przedrostki *wez-*, *wz-*, *wes-*, *ws-*, *z-*, *s-*, *ś-* i przyrostki *-ctwo*, *-dztwo*, *-stwo*, *-dzki*, *-cki*; omawia budowę wyrazów złożonych; posługuje się w tekście własnym zdrobnieniami, zgrubieniami, wyrazami nacechowanymi emocjonalnie, antonimami, związkami frazeologicznymi; omawia zależność między treścią a zakresem wyrazów; wzbogaca wypowiedzi o wyrazy abstrakcyjne i konkretne),
  - fleksji (wskazuje oboczności i tematy oboczne; zauważa różnice między fleksyjnymi i słowotwórczymi częstkami budowy wyrazów; rozpoznaje funkcję składniową różnych części mowy),
  - składni (buduje zdania z podmiotem w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; buduje zdania złożone podrzędnie podmiotowe i bezpodmiotowe; przekształca wypowiedzenia - zdanie pojedyncze na równoważnik, pojedyncze na złożone, mowę zależną na niezależną),
  - wyjaśnia znaczenie często używanych zapożyczeń; omawia okoliczności zapożyczenia wyrazów z innych języków oraz tworzenia neologizmów.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej, uważnie słucha wypowiedzi jej uczestników, rozpoznaje intencję nadawcy i funkcję komunikatu,
- klasyfikuje komunikaty (informacja, komentarz, ocena) ze względu na cel wypowiedzi i odpowiednio wykorzystuje ich treści,
- wyciąga wnioski i uogólnia na podstawie informacji pozyskanych z wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz ocenia ich wymiar etyczny;
- analizuje sens dosłowny, przenośny i symboliczny utworu,
- interpretuje głosowo treści dosłowne i przenośne tekstu, stosując odpowiednią intonację zdaniową i poprawną artykulację,
- posługuje się terminem *satyra*, *legenda*, *podanie*, *przypowieść*, *dziennik*, *pamiętnik* i określa ich cechy gatunkowe w utworze,
- poszukuje i porządkuje informacje na podstawie różnych źródeł tekstowych,
- określa funkcje środków artystycznych i interpretuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- definiuje terminy *wiersz stroficzny*, *ciągły*, *bezrymowy*, *wolny*,
- dokonuje analizy składniowej tekstu poetyckiego, w której dostrzega m.in.

funkcje szyku przestawnego,

- analizując sens utworu, wykorzystuje zależność treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- analizuje utwory należące do literatury faktu, rozpoznaje cechy powieści autobiograficznej i historycznej,
- opisując bohatera literackiego, wykorzystuje informacje zawarte we fragmentach stanowiących charakterystykę bezpośrednią oraz spostrzeżenia i uogólnienia wynikające z analizy fragmentów stanowiących charakterystykę pośrednią,
- motywuje postępowanie bohatera literackiego oraz postaci rzeczywistej,
- analizuje budowę noweli, dramatu,
- korzystając ze słowników (w szczególności ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego), wzbogaca swoje słownictwo oraz wykazuje dbałość o poprawność językową swoich wypowiedzi,
- wyjaśnia uniwersalną wartość prawd filozoficznych, ilustrując je odpowiednimi przykładami,
- interpretuje symboliczne znaczenia ilustracji i dzieła malarskiego,
- analizuje cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;
- posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- tworzy logiczną argumentację do tezy,
- wygłaszając przemówienie, stosuje odpowiednie figury retoryczne,
- jako aktywny uczestnik dyskusji wyraża swój stosunek do przedstawianych treści, nawiązuje do wypowiedzi przedmówców, przedstawia wnioski,
- posługuje się obiektywną informacją, komentuje i ocenia,
- charakteryzując postać rzeczywistą lub fikcyjną (układając autocharakterystykę), stosuje bogate słownictwo oceniające, stara się przedstawić bohatera w jak najpełniejszy sposób, np. przez wyjaśnienie motywów postępowania, opis jego przeżyć itp.,
- w przeprowadzonym wywiadzie stawia pytania ewokujące obszerne, bogate w informacje odpowiedzi,
- opisuje i wyjaśnia swoje uczucia w różnych sytuacjach, zwłaszcza konfliktowych,
- interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację i wypowiedzi kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej;
- buduje logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, ze szczególną dbałością o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną,
- opisując dzieło sztuki, analizuje i interpretuje jego treści symboliczne oraz uwzględnia czas powstania,
- wykorzystuje opis przeżyć wewnętrznych w charakterystyce postaci literackiej w celu wyjaśnienia jej postaw, podejmowanych decyzji, zachowań,
- recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, posługując się słownictwem charakterystycznym dla danej dziedziny kultury,
- redaguje przemówienie na tematy związane z lekturą i dotyczące sytuacji życiowych, świadomie stosując wybrane figury retoryczne;
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (świadomie wykorzystuje wiedzę z fonetyki; dba o poprawną wymowę; unika błędnych uproszczeń wyrazowych oraz hiperpoprawności),
  - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje formanty słowotwórcze według ich funkcji; celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o wyrazy zdrobniałe, zgrubiałe i wyrazy nacechowane emocjonalnie oraz antonimy; poprawnie zapisuje

przedrostki i przyrostki oraz używa łącznika w wyrazach złożonych; analizuje zależności między treścią a zakresem wyrazów),

- fleksji (analizuje budowę fleksyjną i słowotwórczą wyrazu; buduje poprawne wypowiedzi, odwołując się do wiedzy z zakresu funkcji składniowych różnych części mowy),
- składni (tworzy teksty różnorodne pod względem składniowym; dzięki przekształceniom składniowym wypowiedzeń unika powtórzeń i błędów stylistycznych),
- jako świadomy użytkownik języka wzbogaca słownictwo o niezbędne zapożyczenia i neologizmy; wyjaśnia okoliczności zapożyczania wyrazów i mechanizmy tworzenia neologizmów; ocenia ich przydatność w języku.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

- samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych,
- sporządza notatki, uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej jako odbiorca wypowiedzi; wykorzystuje je w nowych sytuacjach komunikacyjnych;
- czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie oraz inne teksty kultury, uwzględniając ich znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi,
- posługuje się różnymi źródłami informacji, a zwłaszcza treściami przekazu medialnego;
- świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych jako dyskutant, prowadzący dyskusję, przeprowadzający wywiad, wygłaszający przemówienie lub referat; przedstawia rzeczowe argumenty i wnioski,
- wykazuje się oryginalnością interpretacji głosowej tekstu prozatorskiego lub poetyckiego wygłaszanego z pamięci,
- krytycznie i rzeczowo oceniając wypowiedzi własne i innych, przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa;
- sprawnie redaguje teksty z zachowaniem cech gatunkowych różnych typów wypowiedzi, dbając o poprawność zapisu, bezbłądność językową i stylistyczną,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej;
- świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem i wykraczających poza program nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową, korzystając z różnych źródeł informacji.